

**Privim ca abonați pe D-nii ce vor bine vroi
a primi două numere unul după altul.**

A P E L.

Mai ales copiii se stîng de boale molipsitoare, ca anghina difterică, scarlatina, etc. Pe cîtă vreme nuse știea ce ieste de făcut, pe cîtă vreme nu ieră nici un drum deschis, pe care mergînd să dăm de leacul acestor boale, puteam stă și suferi unul după altul de pierderea vre unui copil iubit, sau chiar de pierderea tuturor. Acuma înse prin cercetările mai multor învățați ca Pasteur, Law, Buchner, Grawitz, sîntem pe calea care ne va duce la mîntuire. Ființele cari prin înmulțirea lor în sînge pricinuesc boalele molipsitoare cele mai primejdioase, au fost studiate și sîntem în stare a le face nevătămătoare, ba chiar a le preface în aliați credincioși din dușmani cum ne țerau până acuma. Dar nenorocirea ieste, că acuma totul se cîrmuește de bani, de aceea și vedem că s'au făcut cercetări mai ales asupra boalelor animalelor folositoare (boi, porci, oi, cai, găini, etc); despre boalele oamenilor sau ale copiilor nu s'a găsit încă timp de ocupație! Credem că ar fi foarte frumos și bine să facem o societate, care să strîngă bani pentru scopul de a lupta cu anghina, scarlatina și cu alte boale molipsitoare. Indată ce simele strînse ar fi destul de mari s'ar putea publica un premiu mare pentru acel care ar descoperi un medicament care să tămăduască anghina, sau scarlatina, sau tifosul, cum tămăduesce chinina de friguri etc.. Tot o dată s'ar putea cere și să cerceteze

calea pe care anghina se propagă pentru a întreprinde nimicirea tuturor cauzelor cari îi priesc, adevărat pentru a scoate boala cu rădăcini cu tot. Noi credem că o asemenea societate ar fi foarte la timp și că în scurt ar reuși în lupta începută.

Facem apel la toți cetitorii noștri, la cei cari au copii și au fost loviți de nenorocire și au trebuit să stea cu mâinele încrucișate de față la torturile copiilor iubiți; la cei cari au copii și până acuma au fost scutiți, dar se pot aștepta la asemenea nenorociri în fie ce moment; la cei cari n'au, dar simțesc milă pentru nenorociți și se revoltază împotriva tiranilor noștri microscopici și tocmai de aceea mai de temut. Facem apel și îi rugăm să facă propagandă pentru reușita acestei idei și fără întârziere să facem societatea și să ne punem pe lucru.

Pentru început acei cari sînt hotărîți a face parte din această societate, să bine voiască a trimite o înștiințare la Redacția „Contemporanului“.

Red. „Contemporanului“.

DESPRE CĂSĂTORIE.

Ce e căsătoria și ce ar trebui să fie? Ceea ce iese, e trist, mîrșav și de rîs, sau mai bine un mezat de femeie și bărbat, unde cel ce dă mai mult e cumpărătoriu!

Putem stabili ca regulă generală că mai toate căsătoriile se fac nu din iubire, ci din interes; ieată o fată care are miș de galben și caută vre un bărbat, să-î administreze averea și care să se bucure de oare-cari

sprijine, ca astfel să poată fi sigur de vr'o slubușcară

Bărbatul ține ca femeea să aibă cit mai multă zestre din două motive: unul e că femeea la noi iese o sarchină pentru bărbat, din cauza luxului și caifetului ce ori care femeie crede că bărbatul trebuie să-î facă. Are sau nu de unde, puțin îi pasă. Ca exemplu din o mie voiți cita un caz unde femeea amenință pe bărbat cu divorțul de nu va împrumută două, trei sute de galbeni ca să o ducă la „bal la curte”, al doilea motiv e că bărbatul de multe ori caută zestre în nădejdea de a pune mâna pe ție, și a o irosi. Aceasta să întâmplă destul de des cu toate picioarele ce legea pune. Indată ce s'au împăcat cu zestrea, căsătoria e sfârșită; cit despre urmările unor asemenea căsătorii nime nu se îngrijește. D-nii Gură-cască vor admiră mireasa, alții pe mire, unii vor găsi că părechea e potrivită (pe ce considerații !?), că „d. X. a făcut o partidă minunată” că „D-șoara Y. a avut noroc, căci numai cu zestre de atîta și atîta a luat un băeat tînăr și cu viitoriu”.

Vom aminti încă că afară de relațiunile bănești sau comerciale, cari de obicei se trătează între rude; tînărul și tînăra și-au comunicat unul altuia cîte-va complimente, au mai mers de cîte-va ori la preumblare, au luat cîteva înghețate, iar ca coronă la toate acestea au jucat împreună. Cit e de a-î comunica unul altuia diferitele păreri științifice, literare politice sau sociale, nici se gîndesc, fiind convinși că femeea nu trebuie să aibă vre o părere în asemenea chestiuni, sau că trebuie să fie de părerea bărbatului, ca clientul roman de a patriciului care-l hrănea. De multe ori înse se înșală crezînd ca vor schimba femeea după părerea lor; dar în loc de plasticitatea la care se așteptau, găsesc că e mai tare de cit oțelul. Esemplele de acest fel sînt numeroase, bărbai de acei cari din cauza femeii botează copiii, merg la beserică, postesc a casă de formă, etc.

De-î veți întrebă ce înșamnă aceasta răspund, că iubesc pacea, că au încercat, dar fiind că nu reușesc

trebuie să suferă! Lucru destul de grozav, atît pentru unul, cît și pentru altul, căci omul cult care nu crede din convingere științifică, privește pe fanatic ca pe un om selbatec; iear cel fanatic privește pe necredincios ca pe un rătăcit și de multe ori ca pe un smintit. Și cam de asemenea se înțeleg în toate chestiunile bărbații cu femeile.

De multe ori lucrurile merg și mai departe; îndată ce femeea, care iera întâiu deprinsă numai cu bomboane, cu curteniri și ingenuncheri, le vede dispărînd; cînd luna de miere trece, cînd începe a veni în contact cu viața practică, cînd bărbatul de multe ori năcăjit n'are timpul de a arăta atîta frăgezime ca la început,—crede că nu o mai iubește, i se urește cu viața de soție. Și de mai vin și alte nenorociri cari neapărat lovesc pe om în cursul vieții, femeea ajunge la culmea disperării, fiind că la o asemenea căsătorie o dusesse numai interesul și plăcerile momentane, fiind că iubirea adevărată, acest lanț nevăzut, cari leagă pe soți la fericire, ca și la nefericire de ieia fost departe. Pentru ieia căsătoria n'a fost de cît un caprițiu al tinereții, și ca ori ce caprițiu poate să dispară chiar fără vre o mare pricină, dar cu atîta mai mult în o societate ca această unde la fie ce pas putem întîlni miia de pricină.

Bănuețele, certele, sînt înaintea mergătoarele. Așa că femeea aflîndu-se în o asemenea stare morală, se aprinde pentru cel întâiu Don Juan care îi va face cîte-va salutări duioase, îi va trimete cîte-va buchete sămănate cu bilețele și va mai adauge încă cîte-va cuvinte dulci și bomboane împrăștiete fără economie la timpuri potrivite, iear bărbatul care la început iera un înger, acum e cel mai nesuferit și mai uricios om din lume. In acest caz se pot întîmpla două lucruri: sau bărbatul află și nu vroeste a servi de mantă, și cere despărțenie, sau se învoeste cu femeea ca iel să facă ce va voi și iea tot asemenea, așa că și unul și altul au cu-

noștință de purtarea frumoasă ce au, fără să-și facă cea mai mică bănuială. Cazul din urmă iese foarte des.

De multe ori ceea ce s'a întâmplat din pricina femeii, se întâmplă din a bărbatului. Iel crede că va găsi în căsătorie raiul lui Mohamet, numai plăceri neturburate de nici o supărare. Greu însă se întâmplă ca vieța să curgă lin, și rar e ceriul fără nori. Când femeea sau copiii, de multe ori bolnavi, îi cer căutare, cer cheltuele, își vede iluziile pierdute în căsătorie și cată a le găsi în alt loc. De multe ori femeea fiind o mamă adevărată pentru copii, cată singură a-î îngrijii, și nu-î rămîne timpul de a-și pune în fie care zi brasieră, de a se face elegantă (!) Bărbatului începe a i se părea că femeea lui nu-î așa de frumoasă ca cochetele ce întîlnește pe stradă, cari întrebuițază toată arta zugrăvelei la față și a tăiturerii straelor pentru trup, și ast-feliu înarmate merg la vînat. Vieța de familie i se face uricioasă, îi pare reu după vieța lui de holteiū, vine acasă posomorît, femeea nu-î intră în voce cu nemic; mai pe urmă vin și alte scandale așa că vieța împreună le devine cu neputință; sau se întâmplă ca și în întăiul caz, că și unul și altul își cată plăcerile în deosebii, fără a-și face vre o bănuială unul altuia.

Lucrul nu e de mierat ceea ce cineva samănă aceea și culege. Fetei nu i se pun alte principii în cap de cît acele ce o duc numai la ideia de interes bănesc, la ideea că trebuie să știe a întoarce bărbații la caprițiile iei după cum vîntul întoarnă moriștele.

În căsătorie părinții să poartă ca cei mai mari dușmani, fac toate chipurile să scape de fată ca de cea mai mare sarcină. În un lucru neînțeles cum iei cari cresc copiii de mic, cari sînt deprinși cu plăcerea de a-î vedea, cari la ori ce boală fac orice jertfe numai să nu-i piardă, nu se îngrijesc nici de cum de a nu le nenoroci vieța, și îi jertfesc celui întăiū venit, numai pentru a avea plăcerea să fie „*socri mari*”, numai pentru a-și dà copilul din casă.

Pentru niște părinți adevărați măritarea unei fete ar trebui să fie o bucurie dureroasă, trebuind de multe ori să părăsască copilul cu care se deprinsese de atîția ani. Nu urmează de aici, că ar trebui să împiedece căsătoria, acesta ar fi prea mare egoism. Cînd iubim pe cine-va căutăm a-i face toată fericirea, chiar cu riscul de a pierde din a noastră. Părinții în asemenea chestiuni trebuie numai să sfătuească; iar datorica lor, dacă își iubesc copiii, ieră mult mai grea, căci sfatul nu vâ folosi nemic; trebuie din copilărie să sâdească în inima copilului idei și sentimente pe cari avîndu-le nici o dată să nu ajungă la deग्रădarea morală. De aici ar urmâ că băeatul nu s'ar corupe cu atîta ușurință ca azi: iar fata nu s'ar aprinde ca un foc de pae la declarațiile amoroase ale ori cărui. Va fi natural că iubind, amorul iei să fie pentru unul care va corespunde cu ideile, sentimentele și aspirațiile iei.

În cazuri de căsătorie părinții întrebuintază toate armele putincioase, d. ex. zic: „Mie nu-mi mai dâ mîna să te țin, trebuie să te măriți, am și alți copii, etc”. Caută a-i amări ori ce ceas, a-i împută cel mai mic lucru, așâ că fata, urîndu-i-se o asemenea vieată, se desperează și așteaptă cu nerăbdare să se ducă după cel întâiu venit, tără să se gîndească ce face, fără să Judere că ar fi mai fericit să muncească cu mînele, de cît să-și vîndă corpul și conștiința.

Ceva încă și mai îngrozitoriu iese că de multe ori bărbajii pentru a luâ o fată aleargă la ori ce mijloace, fie ele cît de mîrșave, d. e: Unul zice cătră tatăl fetei: „Dar ce, nu iești părinte, nu poți să o silești? Nu vezi ce căsătorie minunată pierzi! Mai ai și alți copii în urmâ, gîndestete!” Oare ar fi fost alt respuns mai bun, de cît citeva palme și credeți că ar fi fost palme mai la locul lor de cît acestea. Sînt contra bataei, dar cutoate acestea sînt întîmplări în cari ori ce vorbă ar fi prea slabă.

Nu ori cine are caracterul de a se devotâ pentru principii, ci de multe ori ostenit de atîta luptă, cade.

Cel întâi pas e greu, celelalte urmează de la sine. Nu se găsesc pretutindenea vroințele de fier; sînt caractere slabe, cari deși au oare cari principii, dar luate rîpede, orbite de strălucirea nunței, de ideea de a fi mirese și de aceea că lumea are să aibă ochii țintiți asupra lor, fac totul. Vin pe urmă căințele, înse prea tîrziu.

Azi societatea e așa de decăzută moralicește, în ce privește ideea de căsătorie, în cît lucrurile cele mai îngrozitoare i se par bune și fericite.

Leată o fată de 16 ani se mărită cu un bărbat de 40 de ani; dar ce are a face, lumea îl numește băet. De se mărită cu unul de 50 de ani, lumea zice că fata va fi fericită, pentru că acesta e un om așezat, sătul de ștregării.

De se va mărita cu unul de 60 de ani, tot e o fericire, căci atunci zice că femeea va fi sigură de fidelitatea bărbatului.

Căsătoriile făcute între bătrîni și fete tinere sînt așa de îngrozitoare și de nenaturale în cît socot că nu e nevoie de stăruit mult asupra lor. Unul sătul de viață, slăbit de petrecerile tinereței, posomorît și adesa nemulțămît; în timp ce fata cu capul plin de speranță, cu veseliea în față, cu credință în viață. Putea-se vor oare potrivî împreună? Sigur că nu. Și numai speranța miilor de galbeni ține pe fata tînără lîngă moșneagul gîrbov.

În alte țeri înjosirea căsătoriilor a mers și mai departe, jurnalele sînt pline de anuciuri, de căsătorie, d.e. *cutare femeie cu atîta și atîta zestre caută un bărbat care să împlinească cutare sau cutare condițiuni.* Sau, *Un bărbat ușă și ușă caută o fată care să fie frumoasă, să aibă zestre sau nu, etc, etc.*

În America a mers și mai departe: *femeie se puneau la lot din preună cu o sumă oare care de bani, cine va câștiga a aceleia va fi?* Asemenea lucruri nu pot să mai fie ocărite, ori ce ocară ar fi prea slabă. Vedem și auzim de multe ori lucruri la cari glasul ne amuțește și nu găsim cuvinte să răspundem.

Vroesc a face Cetitorilor numai niște amintiri și nu a trătă lucrurile până în adîncul lor; fiind sigură că nu spun lucruri nouă și că fie care le a observat în-suși, voiți ruga pe cetitori să desvolteee singură cele ce spun pe scurt.

Chestiunea e destul de însemnată, de la dînsa de-pinde morala, fericirea familiei, educațiunea copiilor, cu un cuvînt temeliea sentimentelor celor mai bune.

Spencer a cărui geniū prevede și trătează cu atîta adîncime mai toate chestiunile sociale, dovedește foarte limpede că familia nu va putea fi fericită pană ce nu va avea de bază iubirea cea mai adevărată.

Fericirea familiei atîrnă de la membrii iei, cari cei dintăiū sînt tatăl, mama și copiii. Cînd cei di'ntăiū se vor iubi și stima, cînd vieța și fericirea unuia va fi tot așa de scumpă celuiialalt ca și a lui, cînd fie care va căută a lucra pentru fericirea celuiialalt, și nenorocirea va găsi tot deauna doi cari să lupte în contră-î, fără să se părăsască fie fea cît de mare; cu greu vor fi învinși și tot o dată vor fi mult mai aproape de familia ideală, de cît sînt azi.

Copiii năsuți în asemenea condițiunii vor fi părinților mult mai iubiți și mai scumpi; mama va iubi în copii nu numai pe sine, ci și pe tatăl lor, și tatăl de asemenea va iubi într'înși și pe soțiea sa. Copii fiindu-ne așa de iubiți vom face pentru fericirea lor ori ce jertfe ne vor fi cu putință.

Așa în cît urmează natural, că asemenea copii vor putea mai degrabă să fie fericiți și chiar să trăească; prin urmare o asemenea familie va reuși înaintea celorlalte.

Copii la rîndul lor, fiind scutiți de scandalurile ce de obicei se întîmplă, vor merge mai siguri pe aceeași cale ca și părinții lor. Iei vor avea cătră părinți mai multă iubire și mai multă stimă; vieța părinților le va fi foarte scumpă, și la rîndul lor vor căută a face pentru părinți toate sacrificiile putincioase, iar nu ca în familia

de azi în care părinții sînt priviți ca o sarcină. Chiar frații între dînșii vor fi plini de acea iubire pe care se deprinsese a o vedea mereu împrejurul lor. Vieța fiecărui dintre ȳei, fiind neprețuită pentru ceilalți vor căută a îndepărtă ori ce întîmplări nenorocite; iar la caz de nenorocire nu va fi unul pentru a luptă, ci familia întreagă. Ie de netăgăduit că asemenea familii vor reuși în contra familiilor cum sînt azi; unde proverbul cel mai egoist îl auzi la fie ce pas: „*frate, frate dar brînză cu bani*”. La întîmplare dacă unul dintre frați n'are bani, trebuie să mînințe mămăliga sacă, căci celălalt nu-ȳ dă fără bani.

Proverbul e foarte original, dar tot o dată îngrozitorii de egoist.

Ie sigur că sau familia întemeeată pe iubire va reuși sau de nu vom lîncezi încă cît-va timp, până ce ne vom stînge cotropiți de oare cari barbari,

Ie văzut că familia, *cum e azi*, merge spre pieire, căsătoriile merg împuținîndu-se; de multe ori cifra morților întrece pe a născuților; prostituția patentată și ne patentată ȳea întinderi din ce în ce mai mari. Ceva mai mult încă, răscolind societatea găsim lucruri înspăimîntătoare: familii cari au numele de oneste dar sînt așă de corupte, în cît ne cuprind fiori,

Numărul copiilor pierduți crește înspăimîntătorii; victimele pierzaniei sînt numeroase. Ce însemnează toate aceste simptome, de cît că familia e căzută moralicește, cît se poate de tare.

Aice nu am atins de cît una din cauzele, cari fac căderea familiei, dar nu e numai aceasta sînt înse altele multe, dar cea mai principală și acea care poate fi numită mama tuturor e *mizeria* materială și cea intelectuală care e tot fica celei di'ntăii. Unii cred că mizeria nu va dispărea nici odată și că societatea de azi cu toată civilizația va pieri cum a pierit cea Greacă și

cea Romană. Alții din contra cred că viitoriul iese al omenirei, că mizeria va dispărea și că nu va mai înăduși omenirea, cari trezită ca din un vis greu va merge răpede către fericirea cea mult așteptată. Vom ajunge oare acele timpuri?

— Poate.

Sofiea Nădejde.

ȚIGANUL LA MAL.

(Anecdotă populară)

Un țigan mergea o dată c'o slănină la spinare
Și vroia să treacă o punte noaptea peste-o apă mare.
Dar afară vijelie de tuna și fulgera
Și țiganul de beție cam tehuiu de cap ȧera
Incepù pe punte-a merge ca să treacă, și pășă
Dară puntea ca s'o vază ne'ncetat se tot ruga
Ca să fulgere o iată și în gândul seu mereu
Cam această rugăciune o făcea lui Dumnezeu:

„Haide, Doamne, dă lumină

„Că-ți voi da și ȧeu slănină...“

Tot așa zicînd într'una mai la mal a fost ajuns
Și văzîndu-l, plin de fală, dat'a astfeliu de respuns,

„De-acum Doamne cum ȧi vra

„Lumina-vei tu ori ba,

„ȧeu slănină n'am de dat

„Că doar nu mi-ȧi de furat!

Ș'apoi iute, să pășască de pe punte s'a grăbit,
Dar alătura cu puntea tocma'n baltă a nimerit.

„Valeu mamă c'am pățit'o! uite, Doamne, mai scăldat,
Căci te potrivîși îndată la o vorbă de om bat.

Th. D. Speranță.

Un poet plagiatoriu

Cetînd „*Albina, foiță literară și științifică*“ ce apare în Botoșani, în numărul seu de la 17 Ianuarie 1882

am dat și peste o poezie intitulată „*sara Sântului Vasile*” și iscălită N. Stan. Luarea aminte mi-a fost cu deosebire atrasă, căci am auzit că sus pomenitul Domn a scos și o carte de poezii intitulate: *Visuri și plînsuri*, Cît de mare mi-a fost însă desilusiunea, cînd am văzut că această poezie nu e nici mai mult nici mai puțin de cît o stupidă plagie după trei poezii publicate în Convorbirile literare și anume: *Noaptea-Albă* și *Vîntul de la miază-zi* de V. Alexandri (Anul IX) și „*Sara lui S-t. Vasile*” de N. Beldiceanu (1 Ianuar 1880). Mă gîndeam să admit oare-care *circumstanțe atenuante în favoarea delincventului* și să nu-l dau publicității, dar plagierea ce nu se poate tăgădui, e îngreuiată prin cutezanța de a o publică. Gîndeam și gîndesc chiar că se poate ca doi poeți într'un așa numit moment de inspirație să scrie cam aceleași lucruri, să aibă același plan, să scrie chiar aceleași versuri, dar tot-dea-una vom putea recunoaște la fie-care, independența particulară a concepțiunei sale—in cazul acesta nu vom putea aduce nici o invinovație la nici-unul din iei că ar fi copiat pe cela-l'alt; dar dacă găsim aceleași versuri nesemnificate și unitatea concepțiunea lipsește, sau dacă chiar nu lipsește dar pare siluită, atunci fără multe considerații vom țice că e copiată, e plagiată!

In acest nenorocit caz se află *prevenitul* N. Stan. *Corpul delictului* care e de față va vorbi mai bine decît mine:

CORPUL DELICTULUI

Seara Sîntului Vasile

N. Stan.

Oh! ce dulce veselie
Peste țeară s'a întins
Nici o jale pe cimpie
In colibă nici un plîns.

Strofa I.

„Noaptea-î albă luminoasă“
„Ca un“ lan „de măgărint“
„Toată zarea-î scînteioasă“
„Ca“ un cadru „de argint“

„Noaptea-î albă luminoasă“
Ceru-î boltă de opal
„Toată zarea-î scînteioasă“
Tot izvoru-i de cristal

Strofa III

Cîmpul lung și lat albește
„Ca un“ strat „de măgărint“
Alba lună sus lucește
„Ca“ icoana „de argint“
(Noaptea albă)

Strofa I.

In orașe ca și'n sate
Un preludiu nesfîrșit
Spre bordee și palate
„Urătorii au pornit“

Prin orașe resfățate
Prin bordee și prin sate
Sara după asfințit
„Urătorii au pornit“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Animați de o nouă viață“
Urătorii cîntă'n ger
Plugul parcă îi desgheață
„Și-î ridică pe sub cer“

Bun sosit iubite vînt
„Animați de-o nouă viață“
Gîndăceii din pămînt
La lumină ies în față

(Vîntul de la miază-zî)

Și din vîrfuri fuga'ntinde
Un braț lung cuprins de ger
Pe uncheș de barbă-l prinde
„Și-l ridică pe sub cer“
(Noaptea albă)

Strofa III

„Vorba merge legănată
„Sună“ biciul regulat
Țara'ntreagă-î clătînată
De un sgomot necurmat

„Vorba merge legănată“
„Sună“ clopotul tot rar
Pocnesc bîcele de-o dată
Inimile viū tresar

(N. Beldiceanu)

„Seara sîntului Vasile“
Știg bătrînii nencetat.
Sar copiii la ferestre,
Se întind pe ascultat.

. . . ,

II RECHIZITORIU

Precum se vede în strofa II a d-lui Stan versul I și III e neschimbat ca la Alexandri; versul II și IV sînt luate din strofa III de la Alexandri cu o mică modificare *lan* în loc de *strat* și *un cadru* în loc de *icoană*. Strofa III de la Dl. Stan conține versul din urmă neschimbat ca la Beldiceanu iar cele-lalte trei versuri vă arată o *încercare* de originalitate foarte ostigoasă la Dl. Stan.

Strofa IV conține versul I ne schimbat ca la Alexandri, cel din urmă are pronumele *i* în loc de *l*. Această strofă cu cea următoare sînt acele cari îl *trădează* pe Ll. Stan, căci cu toată libertatea fantaziei cum ne putem noi închipui: *Plugul desgheață pe urători și-i ridică pe sub cer*. Dl. Stan a încleat *scripca* și cu *iepurele*. Se potrivește?

Strofa V conține versul I ca la Beldiceanu; într'al-doilea-cel mai compromițator în această istorie — aflăm comun numai cuvîntul *sună*. De cît nenorocire! pe cînd expresiunea lui Beldiceanu: *sună clopotul tot rar* e firească, cea a lui Stan se vede cît de colo că e siluită. O poete Stan, numai *Stan pășitul* din vorba populară își poate închipui un *biciu sunînd regulat!* Pe strofa din urmă Stan apus pe cetea geniului seu, ȳea ȳeste rodul cinstit al lungelor sale ostenele și Alexandri și cu Beldiceanu nu se vor supăra de feliu căci aci Stan nu le-a șterpelit nemica.

Strofa I miroasă și ȳea a fi plagiată, dar nu putem pune în sarcina omului fapte ce nu putem dovedi cu *acte*, de aceea sîntem nevoiți a recunoasce că și aceasta e un rod cinstit.

Oh! Domnule Stan, fericit e poetul care poate spune ca Alfred de Musset:

«Je hais comme la mort l'état de plagiaire

Mon verre n'est pas grand, mais je bois dans mon verre.

Mărire ție, Pegas își mușcă frîul, ie sama să nu te trîntească haramul afurisit în drumul spre Parnas!

București 1 Februar.

Mordax.

La Morga.

Te-am văzut împodobită pe cîmpiele Elizee
Purtînd o avere'ntreagă, pe-ai tăi umeri de femea,
Nu-î de mult; bătrînul gîrbov ce mai ieri s'a împușcat
Nu avea cu ce să-ți stingă a desfrîului tău sete,
Să te'mbrace în dantele, să-ți dea aur și carete;
Îl iubeai—asa'î, respunde, căci iera încă bogat!....

Nu-î de mult; te-am văzut iară-și, fără scule și pe jos
În suburbia latină rătăcind misterios....
Și'n cancanul nebunatic ce se joacă la Mabilie
Cu studentul tău alături te-am zărit trecînd adese...
Bogataș avînd de unde să-ți dea scule mai alese
Tu-l iubeai—sermanul june, nebunaticul copil!....

Te-am zărit mai ieri, seracă, tristă, slabă'nvinețită,
Rătăcind pe bulvarde de nevoe prigonită
Sub a iernei mantă rece, înghețată tremurînd...
Din bogata curtezană, ce'n carete aurite
Își plimba mai ieri mîndria unor zile fericite
N'am găsit decît regretul scris pe chipul tău plăpînd....

Azi pe-a Morgăi pîeatră rece, regăsesc a ta ființă;
Fața-ți galbenă nu spune, nici durere, nici căință,
Că-i născută spre 'njosire și trăi fără de scop.
Ne atinsă nici odată de-o simțire mai înaltă,
De'nspirațiile cari toată viața'n noi tresaltă,
Tu ai fost c'acele ființe ce trăind încă se'ngrop!...

O și cînd, la căpătăiul astor hoituri vinețite,
Am cătă să știm povestea astor lumî desmoștenite,
De-am putea să cerem Senei, toate tainele din Iea:
Spre rușinea omenirei — chiar cu propriul iei sînge,
Pe-astă mamă criminală ce la sîn copii-și frînge
Cu pecetea vitregiei pentru veci am însemnă.

Const Mille.

STUDIU L ȘTIINȚIFIC AL LIMBEI ROMÎNE.

(*Urmare*)

Cum am zis, nici un cuvînt din cele cu sufiptul *an* nu putem admite că s'a moștenit din latinește și că a ramas cu acel sufipt neschimbat. D. L. admite că sufiptul *an* s'a vîrit în românește prin mijlocul unor nume proprii ca *Bogdan, Stan*, etc. apoi s'a întins și a format nume de sate de exemplu: *Piticiani* de la proprietariul *litic*. Iar un locuitoriu din *Piticiceani* se numea *Piticean*. Tot ast-feliu fû cu satele *Ecușani, Oprișani, Oniceani, Piscani*, etc. numite de pe proprietariilor: *Iacuș, Opriș, Onică, Piscu*, etc. Mai pe urmă sufiptul *an* s'a mai generalizat și a arătat locul de unde cineva ieră precum *prutean, delean, oltean, sătean, muntean*; dar și atunci se întrebuițază numai pentru persoane, amintind de faptul că se derivă de la nume proprii. În adevăr, de ce se zice *croitoriu bucureștean* și nu se zice *pește prutean*? De la ideea de loc sufiptul s'a întins și la cea de timp cum ne arată numele *joian, duman, florean*, dat vișeilor după zilele spre cari s'au născut. Mai pe urmă sufiptul *an* s'a întrebuițat ca *augmentatif*, de ex din *lup, lupan*; din *lung, lungan*; din *prost, prostan*; etc.

Innainte de a merge mai departe Dl. L. ne arată pentru ce întîlnim sufiptul supt formele: *an* și *ean*. Forma primitivă ieste *an*, dar lipindu-se pe lîngă cuvinte terminate în *e* ca *munte, vale*, a dat naștere la

forme ca *muntean*, *vălean*, de la cari s'a întrebuințat *ean* ca sufipt și s'a zis și *delean* de la *deal*. Mai trebuie să amintim că de la multe nume în *an* se formează un feminin prin adăugirea lui *că*, exemple: *oltean*, *olteancă*; *țeran*, *țerancă*; etc.

Tot cam astfel s'a întâmplat cu sufiptul *man* și *andru* și acestea au intrat prin nume proprii ca *Hrăman*, *Gherman*, *Alesăndru*; apoi s'au întins și a format augmentative, precum *hoțoman* (de la hoț); *gogoman* (de la *gog*); *gugiuman* (de la *gugiu*); *cățelandru* (de la *cățel*). — Amîndouă sufiptele se mai întilnesc în nume comune, fără înțeles de creștere, dar acele cuvinte au intrat astfel în limbă, precum: *policandru*, *suman*, etc..

Ajungem acuma la a doua lege fonetică a lui *a* accentuat, ieată-o.

II

A accentuat înainte de **m** ne urmat de altă consoană, se schimbă în *ă*.

Exemple: *laudmus* — lăudăm, *portamus* — purtăm
ligmus — legăm, *damus* — dăm
ambulmus — îmblăm, *stamus* — stăm, etc.

și așa toate persoanele întâiu înmulțit de la indicativul prezent al verbelor de conjugarea I.

În românește din vechiul *ieră* și un trecut simplu, care reproducea în totul perfectul latinesc al conjugărei întâiu. La acest trecut *ieră* persoana întâiu înmulțit întocmai ca la prezent, așa verbul *signare* dăduse *semnăm* (*signamus*) la prezent și *semnăm* (*signavimus*) la trecutul simplu. De aici urmează, că la momentul cînd s'a început prefacerea acestui *a*, în *ă* înainte de *m* amîndouă formele se confundaseră și se zicea *semnamu* pentru una și pentru alta.

Alte exemple pentru această schimbare găsim în verbele *întrăm*, *distrăm* de la o formă latinească *trama*, tot astfel găsim formele *dărăm* din un tip *deramare*.

Pentru ce la persoana a treia singulară și plurală avem forme cu a neschimbat, ca *dărama*, *întrama*, *distramă*, ne putem explica prin influința verbelor ca *apasă*, *vadă*, cari fac *apasă*, *vadă*, unde urmează *ă* în silaba următoare; la acestea știm înse și pricina fonetică a fenomenului, pe cînd la cele de mai sus trebuie să alergăm la analogie pentru a le explica.

După aceasta vine explicarea excepțiilor și Dl. L. începe cu cea mai însemnată, cu persoana întâia a imperfectului indicativului de la verbele de conjugarea I. În adevăr întilnim formele *lăudam*, *lucram*, etc. toate cu a accentuat înaintea de *m* și cu toate acestea neprefăcut în *ă*. Care să fie cauza? — După cît știu Țeu, toți cîți se ocupau de aceste chestiuni credeau că schimbarea de la indicativ s'a făcut pentru a feri limba de încurcătura înțelesului și toți Țerau împinși la această explicație prin mulțimea excepțiilor, căci în adevăr Țera greu de a admite schimbarea lui *a* în *ă* înaintea de *m*, cînd se aflau mai multe cuvinte cu *a* păstrat, de cît cu *a* schimbat. Dl. Lambrior are meritul de a fi luminat și acest punct și în adevăr nu trebuie de cît puțină luare aminte pentru a vedea, că nu poate fi vorba de o schimbare pentru a feri limba de neînțelegere, căci atunci, de ce au ramas confundate formele *lăudați* (pers. II plur. prez. indicativ) cu *lăudați* (pers. II plur. imperf. indicat). Prin urmare altă cale nu rămîne de cît a admite legea citată mai sus și a încercă explicarea excepțiilor. În adevăr Dl. L. reușește a convinge pe cetitoriu foarte ușor, că *a* care acuma stă lîngă *m* a ajuns prea tîrziu în contact cu acesta. Forma primitivă a acestei persoane a fost *laudabāmus*, cu accentul pe *a* cel de lîngă *m*, dar probabil că sub influința singularului s'a strămutat accentul pe *a* dintre *d* și *b* și a fost *laudābamus*, *laudāvamu*, *laudāuamu*, *laudāvāmu*, *lăudāmū*, *lăudām*. Se înțelege că *a* de după *d* n'a putut fi modificat, pe cîtă vreme a fost despărțit de *m* prin *ba*, *va*, *uă*, etc, și dacă admitem că silaba despărțitoare a căzut prea tîrziu pentru a mai

putea *m* să lucreze asupra lui *a*, avem o explicație foarte rațională a fenomenului și fiind că alta nici nu iese cu putință. o primim. Cît despre legile fonetice după eari s'au făcut trecerile de la *ba* până la pierrea completă le vom arăta altă dată.

Alt caz însemnat în care aflăm de asemenea nu *a* accentuat în contact cu *m* și ne prefăcut în *ă* iese forma *am* (pers. I de la prez. ind. a verbului *a avea*). Multe păreri ciudate s'au dat despre acest *am*, căci în adevăr din *habeo* nu se poate explica, din *habeo* trebuia să ieasă *aib*. Dl. L. dă înse explicarea cea mai naturală acestei forme, D-sa presupune că acest *am* iese persoana întâia plurală luată pentru *întăia* singulară, adică tocmai fenomenul ce ne înfățoșază și persoana întâia a imperfectului, pentru că nici *laudam* (ieș) nu poate fi din *laudabam*. Din *laudabam* s'a făcut forma, ieș *laudă*, care se găsește în limba română veche.—Numai cît forma *avem* nu putea da *am*, ci o formă cu alt accent *ă-venim*, *avem*, *avăm*, *am*, *am*. Iată deci și aice explicație în totul asemănătoare cu cea dată pentru imperfect.

Vin apoi verbele *a defăimă*, și *a îngăimă*, cari se conjugă la prezent: *defăim*, *defăim* *defăimă*; *îngăim*, *îngăim* *îngăimă*. Verbele vin din tipuri latine, *diffamare* și *ingamare* și trebuie să se fi conjugat: *defăm*, *defăm*: *îngăm*, *îngăm*, apoi s'a dezvoltat la a doua persoană acel *i* despre care am vorbit cu ocazia cuvintelor: *pîine*, *mîine*, *cîine* și de la persoana aceasta s'a întins și la celelalte. Persoana a treia *defăimă* (defamă) și *îngăimă* (îngamă) se explica ca *distramă* și *intramă*.

Forma *chem* sau *chiam* din *clamo* nu s'ar putea explica. dacă n'am admite legea de care ne ocupăm acum. În adevăr din *clamo* trebuia să ieasă *cliamu*, *chiam* ca din *clarum*, *cliaru*, *chiar*. De ce a ieșit înse *chiam* sau *chem*?—Numai admitînd legea D-lui L. putem înțelege, căci din *cliamu* a trebuit să avem *chiăm* apoi *ă* s'a făcut *e* după *i* și avem *chiam*. După mine acest

cuvînt departe de a fi cît de puţin în conrra legei, o dovedeşte în modul cel mai lămurit. Tot astfel se explică şi *muiem* din *molliamus*, *tăiem* din *talliamus*, *junghiem* din *junghlamus* (jugulamus).

Cuvintele cari mai trebuie explicate sînt: *mamă*, *aramă*, *alamă*, *scamă*. *ram*, *ramură*, *cam*, *flamură*. Din acestea *ram* şi *cam* sînt monosilabe şi se explică ca şi *an* (annus); *ramură* a păstrat pe a înainte de *m* din cauza legăturii, tot deauna netrecută cu vederea, cu *ram*; *arama*, *alamă*, *scamă*, *flamură*. *mamă* sînt cuvinte primite în româneşte după desăvîrşirea schimbărei lui *a* accentuat în *ă* înainte de *m*. — *Aramă* (în texturi vechi sub formele: *rame* (it. *rame*), *areme* (fr. vechi *araim*) *arame* (port. *arame*; a intrat prin comerţ. *Alamă* vine din italianul *lama* cu adăugirea unui *a* la început ca şi *alăută* din *lauta* (greceşte comp. *lăntariū*), etc. *Scamă* vine din italieneşte *squama* prin medicii. *Flamură* a intrat prin greceşte sau mai bine prin limba albaneză.

Cuvîntul *mamă*, a fost şi sub forma *mămă*, dovadă formele *mă-tă*, *mă-să*, cari se explică din *mămă-tă*, etc. Apoi forma *mumă* care se poate explica din *mămă* prin prefacerea lui *ă* între două labiale în *u*. Forma *mamă* cu *a* curat se afla la toate popoarele vecine şi se va fi introdus în româneşte prin modă cum s'a întredus acumă *mamă*.

Alte cuvinte cu *a* accentuat păstrat înainte de *m* mai avem multe înse de origină streină şi prin urmare intrate prea tîrziu pentru a suferi schimbarea. Exemple: *vamă* (ungur. *vam*), *pastrămă* (grec. n. *παστραμάς*, *dram* (grec. *δραμή*); *cataramă*, *duiamă*, *naframă* (toate trei turceşti) etc.

Nu putem spune cînd s'a întîmplat trecerea lui *a* acc. în *ă* înainte de *m*. Putem zice numai că s'a perrecut înainte de căderea lui *uă* din forme ca *auămu*, *laudauămū* etc. Această cădere iese veche, căci nu găsim urme de dînsă nici în texturile cele mai vechi.

(Va urmă)

I. Nădejde.

Educațiunea intelectuală fizică și morală după H. Spencer.

(Urmare)

Tot ast feliu iese și cu principiul că metoda de educație se pricinuească o lucrare plăcută pentru copil, o lucrare care să nu fie făcută plăcută prin momeală premiilor, ci prin sine însăși. Calcînd această regulă ne împotrivim progresului regulat al dezvoltării și urmînd-o nu chinuim copiii, ci îi facem fericiți. Apoi mai cu gust și mai cu succes lucrează cine-vă, cînd simte plăcere pentru lucrul cu care se ocupă de cît cînd simte desgust sau nepăsare. Cine nu știe din experiență că se țin mult mai bine minte lucrurile cetite, auzite sau privite cu plăcere, de cît acele de cari nu ne interesăm. În cazul întâiu întipărirea a fost puternică și adîncă, în al doilea slabă și trecătoare. Frica nu poate ținea locul plăcerii, căci mintea iese atunci ocupată cu alte gînduri afară de acele cu cari ar trebui să fie ocupată pentru a pătrunde bine lucrurile de cari se îngrijește. Ieste sigur că cu atîta mai bine va învăța copilul, cu cît va învăța mai cu plăcere.

Plăcerea sau neplăcerea ce simte copilul învățînd are de asemenea și mare însemnătate în privința morală. Cel ce simte plăcere și are succese neconținute capătă încredere în sine și curaj de a se lupta cu greutățile, celălalt care simte numai neplăcere se descurajază și-și pierde toată energia. Din punctul de vedere al relațiunilor între profesor și elevi, trebuie să cunoaștem iarăși că mult mai bune vor fi cînd elevii vor simți plăcere ocupîndu-se cu obiectul ce le predează, iar la din contra ura în contra materiilor neînțelese se va restrînge și asupra profesorului. De sigur că leacul pentru asemenea simțiri dușmănești ale elevilor nu se va afla în bătăi, acestea vor învenina lucrul și mai tare.

Ieată ce zice profesorul Pillans: „Cînd învățăm pe copii cum se cade, nu-s mai fericiți în timpul recreației, de cît în timpul lecțiilor; rare ori exercițiul puterilor minții iese însoțit de mai puțină plăcere de cît al puterilor trupului, și une ori cel dintăiu pricinuește chiar mai multă plăcere.“

Alt folos ce urmează din metoda noastră, iese că elevul va urmă cu studiul și după ce va părăsi școala. Altfeliu, dacă studiul îi va fi neplăcut, va înceta de a studia, îndată ce va scăpa de apăsarea părinților și a profesorilor. Nici o dată nu vor ajunge învățați acei oameni cari au primit educația sub formă de muncă silnică ajutată de amenințări și de pedepse.

Capitolul III

Educația morală.

Sistemele noastre de educație sînt greșite chiar în fond și în formă, de geaba se încearcă unii și alții a le îndrepta în amănunte numai. Scopul principal al educației nu numai că nu se ajunge, dar nici măcar nuse cunoaște. Părinții și profesorii au de scop a pregăti tinerimea pentru datoriile vieții; și din fericire, din acest punct de vedere se judecă acuma (nu la noi! Trad.), valoarea metodelor întrebuițate. Din această pricină s'a crezut de cuviință a înlocui educația curat clasică prin alta în care intră limbele nouă. Se stăruiește pentru a dovedi cît iese de mare nevoie de a da loc mare și științelor naturale, tot din aceleași pricini. Dar nime nu se gîndește a se îngriji de pregătirea tinerimei de amîndouă sexurile pentru viața de familie, pentru a face părinți cum se cuvine. Se pare că s'a înrădăcinat ideea ciudată, că pentru a putea cîștiga mijloace de traiu avem nevoie de studii îndelungate, iar pentru a crește copii putem reuși prin inspirație. Anii întregi se întrebuițază pentru a face din băet un „om de lume“ și din fată „podaabă soarelelor“ și nu se dă nici un ceas sudielor cari i-ar face în stare a-și îndeplini datoria cea mai grea: conducerea familiei. Oare așa de puțin oamenii au copii în cît nici nu trebuie să luăm în samă acest fapt excepțional?—Din potrivă. Să fie oare o datorie așa de ușoară conducerea și creșterea copiilor? Din potrivă, nu iese datorie mai grea și mai delicată. Nu putem găsi nici un motiv pentru a o lăsa din cursul de studii, ori din ce punct de vedere am privi lucrul. Aceste studii ar trebui să fie corona celorlalte studii, pentru amîndouă sexurile.

Din pricina necunoștinței în această materie conducerea copiilor și mai ales cea morală iese peste măsură de rea. Mamele mai ales se poartă cu copiii așa cum le dictează caprițiul momentului. Dacă se conduc de vre o teorie, apoi această teorie iese moștenită de la babe, de la dădace, de la slugi, etc; aceste metode nu-s rodul științei ci al neștiinței. Arlequino cînd vine pe scenă are un paquet de hîrtii subsuoara dreapta și unul sub cea stîngă și ne spune că de o parte are ordine și de cealaltă contraordine. Dacă ar vrea înse să ne îmfațoseze o mamă care-și cîrmuește copii, ar trebui să aibă Arlequino o sută de brațe și să poarte o sută de pachete de ordine și de contraordine.

Deși iese sigur că cu greu se va aduce o reformă în educația morală, totuși trebuie să arătăm ce mijloace ar trebui să întrebuițăm.

Nu credem că „toți copiii se nasc buni“, din potrivă ni se pare că părerea contrară îi mai aproape de adevăr. Nu credem că printr'o educație bine înțeleasă am putea să-i facem buni pe toți. Știm, că numai putem micșora lipsele lor firești. Mare greșală fac înse acei cari atribue toate greutățile educației familiare copiilor, nu trebuie să uităm că aplicarea sistemului celui mai bun cere de la vrăstnicii un grad de inteligență, de bunătate, de stăpînire de sine, care prea rar se găsește. Din experiență cunoaștem immoralitatea îndărătnicia, egoismul care stăpînește pe oameni și cu toate acestea se pare că cei ce închipuesc sisteme de educație își închipue pe părinți fără greșeli și cu totul corecți în purtarea lor cu copiii. Noi, fără a sta la cumpene, credem că cele mai multe rele ce se întimplă în familie vin de la părinți. Ce feliu de cultură morală poate da o mamă care are obiceiul de a zgudui cu tărie copilul, cînd nu vrea să sugă, lucru ce am văzut cu ochii miei? Ce simț pentru dreptate poate sădi un tată în copil, cînd înștiințat prin țipetele unuia dintr'însii că și-a strîns degetul cu ușa, începe a-l bate în loc să-l scoată? Un martur care a privit această scenă, ne spune înse că astfel s'a purtat părintele. Exemplu și mai lovitoriu, un copil iese adus acasă cu un picior rupt, părinții încep a-l bate. Traducătorul chiar a auzit de un preut de aici din Iași, care de asemenea a primit cu bătăi o copilă care căzuse de pe o scară putredă, pe care trebuia să se sue într'un pod. Ce feliu de speranță pentru o educație morală, putem avea în asemenea caz.

Aceste cazuri sînt extreme și ne dovedesc că și în om iese acel instinct orb care conduce pe fiara săbatică a-și sfășia puii cînd sînt bolnavi sau rîniți. Dar ori cum aceste cazuri, sînt tipul sentimentelor și deprinderilor ce se observează în familie. De cîte ori n'am văzut copii palmuiți pentru că ședeau triști, de sigur din cauza vre unei boale? Cine n'a văzut cu ce mutră mînioasă ridică mama pe copilul care a căzut? Și tonul aspru al părintelui, cînd poruncește copiilor, să *șadă binișor*, nu ne dovedește în de ajuns că acesta n'a reușit a înțelege nevoile copilului? Oare poruncile ce se dau copiilor de exemplu, să șadă liniștiți pe scaun, cînd pentru o ființă așa de activă ca copilul liniștea îi o pedeapsă; oprirea de a privi pe fețele vagoanelor, care pentru un copil inteligent iese de asemenea o pedeapsă; toate acestea nu ne arată oare o grozavă lipsă de simpatie? Greutatea educației morale vine și de la părinți și de la copii. În cele mai multe cazuri defectele copiilor sînt moștenite de la părinți, zicem în cele mai multe, căci adesea copiii pot semăna cu stramoșii îndepărtați. Prin urmare mai totdeauna părinții au de luptat chiar în contra defectelor lor oglindite în copii. Deci, nu

putem să ne așteptăm la educație desăvârșită: părinții sînt prea rei pentru aceasta.

Apoi chiar de am presupune că s'au găsit mijloace de a reuși în educația morală și că părinții le-ar putea aplica, tot n'ar fi cu putință această educație, pentru că scopul educației iese de a pregăti copilul pentru viață și pentru a putea reuși în lume nu-i vorbă pentru a ajunge bogat, ci pentru a putea cîștiga mijloace de a crește copii, etc. nu se cere oare o potrivire cu aceea lume? Un om ideal n'ar putea trăi în această lume reală. De sigur că delicatetea simțirilor, perfecțiunea regulilor lui de purtare, dreptatea lui desăvârșită, i-ar face viața nesuferită, ba chiar cu neputință. Dacă părinții și profesorii ar putea să se poarte cu copiii după regulile dreptății celei mai desăvârșite, oare n'ar suferi mai pe urmă acești copii mult mai greu loviturile nedrepte și tiranice ale societății?

Negreșit, înse trebuie să nu uităm că lumea trebuie să se schimbe în sensul dreptății și prin urmare copiii trebuie să fie simțitori în privința asuprirei, altfel nu am face de cît să creștem niște robi gata a primi tot felul de nedreptăți.

Cine-va ne va zice: „Dar mi se pare că prea mult dovedești. Dacă nici un sistem de educație morală nu poate face pe copiii ceea ce ar trebui să fie; dacă, presupunînd, că acest sistem există, părinții sînt prea plini de defecte pentru a-l putea aplica; dacă chiar, în caz de reușită, urmările ar forma cu starea de fapt a societății o nepotrivire vătămătoare, nu urmează, că reforma sistemului de acuma nu-i nici cu putință, nici de dorit? Nu: urmează numai că reforma cîrmuirii în familie trebuie să meargă mîna în mîna cu altele reforme; urmează numai că metodele de educație nu pot fi îmbunătățite de cît pas cu pas; urmează că regulile de perfecție desăvârșită vor fi observate din ce în ce mai bine, cu cît moralitatea generală se va face mai bună.

„Dar în orice caz, urmează atunci criticul nostru, iese de prisos să formulăm un ideal de educație casnică. Nu poate fi nici un folos de vom cerceta metode cari nu-s pentru timpul nostru“. Noi nu credem că criticul are dreptate. Deși pentru timpul nostru legile dreptății desăvârșite nu se pot aplica, iese bine a le cunoaște, pentru ca schimbările ce se fac să se facă în *sensul* acestor legi și nu în *contra* lor; tot așa și în privința cîrmuirii casnice, iese bine să arătăm idealul, pentru ca să ne putem apropia de dînsul încet încet. *Nu trebuie să uităm că chiar după ce ideile cele adevărate vor fi primite de toți, multă vreme primirea va fi numai cu numele, mulți deși vor fi primit ideile noastre nu vor crede că sînt adevărate în practică nu se vor conduce după dînsule. Greutatea punerii în practică întrece cu mult greutatea*

statornicirei convingerei despre direcția în care schimbarea trebuie să se facă. Prin urmare trebuie de lucrat pentru a împrăști lumina și în această privință.

Să ne îngrijim deci de adevăratele metode și de adevăratele obiecte ale educației morale.

Cînd un copil cade, sau se lovește cu capul de o masă, simte o durere a căreia amintire îl va face mai băgătoriu de samă altă dată. Dacă atinge o vargă de fier fierbinte, dacă vîră degetul în para unei luminări, dacă varsă apă clocotită peste vre o parte a trupului, durerea ce suferă iese o lecție ce nu se uită cu ușurință. Una sau două experiențe de acest fel îl face așa de băgătoriu de samă în cît nu vom reuși a-l face să desprețuească legile constituției prin nici un mijloc. În aceste cazuri și în altele de acest fel vedem, în chipul cel mai simplu, cum trebuie să se facă educația morală—oamenii nebagătorii de samă pot crede că așa se și urmează, deși în adevăr lucrurile se petrec altfel.

Luată aminte mai întăiu că rănila trupești și durerea ce urmează dintr'însele sînt urmările greșelilor noastre. Deși, în înțelesul popular, cuvintele *bine* și *reu* nu se întrebuintază pentru lucrările ce nu pricinuesc de cît efecte asupra trupului, orî cine gîndind vede că a este lucrări se pot numi unele bune și altele rele. Orî de unde am porni, nu iese teorie morală care să nu admită că o purtare ale căreia urmări apropiate sau îndepărtate sînt binefăcătoare, iese bună; că o purtare ale căreia urmări apropiate sau îndepărtate sînt reu făcătoare, iese rea: oamenii judecă purtarea după fericirea sau nefericirea ce pricinuesc. Privim beția ca rea, pentru că tîmpirea și relele ce o însoțesc, sînt pentru bețiv și pentru familia lui niște urmări neînlăturate. Dacă furtul ar fi așa de plăcut celui furat ca și celui ce fură, nu l'am vedea pus între faptele pedepsite. Dacă ar fi cu puțință ca bunătatea să înmulțască suferințele omenesți am privi-o ca o crimă. De aice urmează că putem clasifica purtarea trupului în bună și rea, după cum va avea urmări binefăcătoare sau vătămătoare.

Luată sama la felul de pedepse cari urmează după încălcările legilor constituției noastre. Am zis pedepse, pentru că nu avem alt cuvînt mai potrivit; căci nu-s pedepse în înțelesul obișnuit al cuvîntului; nu-s pedepse închipuite și aplicate fără nici un folos; sînt numai niște piedici binefăcătoare înotriva acelor acțiuni cari ar vătămă trupul, pedeci fără cari vieța ar fi cu neputință.

Aceste pedepse (dacă ne iese îngăduit a le numi așa) sînt numai *urmări neînlăturate* ale actelor ce le pricinuesc.

Apoi aceste reacțiuni sînt în tot deauna proporționate cu greșala. De pe tăria durerilor începe copilul a înțelege cari acțiuni sînt mai primejdioase și se ferește mai mult de dinsele. Mai luați aminte că de aceste pedepse firești nu poate scăpa.

Nici o amenințare ! Numai exe uție neînduplecată ! Infinge un bold în deget, simte durere ; il înfinge încă o dată, simte încă o dată durere ; și așa mai departe. În raporturile lui cu natura moartă, întilnește copilul o îndărătnicie neostenită care, nu ascultă de nici o scuză, și de care n'are cui se jelui ; și în curînd cunoșcînd această disciplină aspră, deși folositoare se face foarte băgătoriu de samă și nu o mai calcă.

Aceste adevăruri mai au și alt merit ; rămîn neschimbate în toată viața. După ce tinerii intră în lume sînt oare cum supuși la o disciplină asemănătoare. Tînărul care-și pierde timpul în lenevire, sau îndeplinește reudatoriile sale ; își pierde locul. Neguțitoriul care vrea să câștige prea mult și dă mărfuri rele și scumpe își pierde mușterei. Doctorul care nu se îngrijește bine de bolnavi își pierde clientela. Acest feliu de disciplină socială iese mult mai folositoriu de cît pedepsele legale. Pedepsele artificiale n'au îmbunătățit nici o dată pe vinovați, și une ori au pricinuit o creștere în numărul criminalilor. Numai acele penitenciere au adus vre un folos în cari s'a imitat disciplina naturală, adecă s'a aplicat numai urmările purtării cele rele : micșurînd libertatea criminalului a:ita cît se cere pentru siguranța societății și lăsîndu-l alt-felii să-și agonisască hrana. De aice vedem că disciplina naturală, adecă cea care lasă ca pedeapsă urmările neînlăturate și sigure ale acțiunei iese singura care moralizază pe copii și pe oamenii mari ; apoi că disciplinele născocite de om pentru copii sau pentru oamenii meri nu au putere, de cît dacă se asemănă cu cea firească.

(Nu trebuie să uităm, că societatea de acuma, tocmai prin disciplina ei naturală tinde a-și adapta pe toți membrii organizației statornicite și fiind că în multe privinți această organizație iese rea, de acea din acest punct de vedere corupe.—Nota Traducătorului).

(va urmă).

I. Nădejde.

Scandalul de la Seminariu.

Un Domn profesor D-r Rateu a fost prins cu mâna în sac. S'a dovedit prin cercetarea făcută de *Dl Dimitrescu*, că D-l Doctor luă bani de la elevi pentru a le da nota de trecut la obiectul predat de D-sa. D-l D-r Rateu cînd a fost chemat încă înainte de a se dà pe față lucrurile și întreat de Rectorul seminariului față cu toți profesorii n'a negat faptul ci a zis numai: „*Ei, să vedem acum, ce-i de făcut*“, adecă să vedem cum să învîrtim șurubul pentru a ieși curat. Apoi cînd a văzut că lucrul ȳea altă direcție a început a se tînguî, „*că ce să faci el, că dacă tata socru va află, nuntă nu se va mai face. etc*” După mai multe stăruinți s'a înduplecat D-l Rector a lăsa trimeterea dimisiei până după săvîrșirea nunței; dar D-l D-r a stăruit prin rudeniile D-sale și D-l Ureche i-a ordonat telegrafic ca să funcționeze mai departe în calitate de profesor și tot o dată a numit o anchetă să cerceteze ce *neînțelegeri grave* au izbucnit între D-l Doctor și între Rectorul Seminariului. Vedeți lovitură curioasă, tocmai această anchetă a dat pe față adevărata cauză a demisionărei și a descoperit negoțul cinstit ce face D-l Doctor cu notele!! La întrebarea D-lui Dimitrescu, ce are de zis pentru apărare, D-l D-r s'a mărginit a răspunde: „*Ma foi, je suis stupefuit, c'est une cabale montée contre moi.*” — Nenorocire numai că tot consiliul școlar a fost de față la mărturisirea D-lui D-r și că cercetarea a dovedit pe deplin, ce purtare scandaloasă are Domnia-Sa. Mai mult încă, se zice, că D-l Rateu ar fi zis cătră D-l Dimitrescu, *că D-sa crede că ar trebui de oprit lucrările, că D-sa va scrie D-lui Ministru. etc.*

Pe lîngă lipsa complectă de moralitate la profesor, trebuie să constatăm cu cea mai mare părere de reu gradul înjosit de moralitate al elevilor și al părinților cari negreșit au știut de negoțul ce se făcea cu notele. Bunii membri pentru societate vor mai fi acești tineri,

putem să ne bucurăm. După idea noastră ar trebui luate cele mai aspre măsuri în potrive vinovaților ori cari ar fi numărul lor și în potrive reînnoirii acestor fapte.

Ce însemnează aceasta? Mulțime de profesori fără umbră de știință împiedecă desvoltarea tinerimei; bătea se întinde în ciuda regulamentelor de *Turnul Severin* până la *Dorohoiu*! Se bat copii cu vergi, cu palme, cu pumni, cu capetele de păreți și de table, în școalele primare de la sate, de la târguri, în gimnaziu și licee! Ar lipsi numai să se introducă falanga și la Universitate și ar introduce-o de nu și-ar teme ciolanele.

Bătăușii cu toate denunțările merg înainte, se simt puternici și cei cari strigă în contra bătaei strigă în pustie. Nu credem că se va putea sfârși cu această stare de lucruri, pe câtă vreme părinții vor îngădui ca copiii lor să fie bătuți, pe câtă vreme nu vor avea curajul de a se jeluî în contracălăilor și de a-și căuta dreptate pe o cale sau pe alta.

Puneți, D-le ministru, pe toți criminalii în locul profesorilor de acuma, cîți mai sînt încă oameni de omenie și vom deschide o listă de suscripție pentru un monument *Restauratoriului școalelor*.

Vedetot.

Conferințele din sala Universității.

În acest an „Junimea” s'a lăsat de conferințe. De ce? Nu știm încă. Domniț Xenopol, Panu și Dimitrescu s'au hotărît a ne ținea conferinți în locul „Junimei”. Vom da samă în scurt de ideile desvoltate de conferențiar și, de va fi nevoie, vom arată punctele în cari nu ne unim cu Domnițele-Lor.

La 14 Fevruariu Dl. Panu a vorbit despre „*Ideal în artă*”.

Iată în scurt ce a spus Dl. Panu:

„In vechime pictura și sculptura n'aveau în vedere de cât frumuseța fizică, iar sentimentele și patimile ierau lăsate la o parte; statuile și tablourile clasice ale Grecilor represintă ceva perfect în privința forme de dinafară, înse sint într'o stare de liniște desăvârșită; ori ce abatere de la această normă se consideră ca o decădere. In timpul *Renasterii*, pictorii și sculptorii italieni, luind întru cât-va (în privința forme) ca model arta greacă, au mai lărgit concepțiunea idealului, reprezentînd nu numai frumuseța fizică dar și pe cea morală; înse totul înalt, măreț, deosebit de realitate. Esteticii luind ca bune numai aceste producțiuni, au definit idealul într'un mod prea îngust, considerînd ca decadență ori ce abatere de la normele statornicite în mod arbitrar, așa, de ex: scenele vieții familiare, lucrurile obișnuite înfățișate mai ales de pictorii din școala flamandă, după acele norme nu puteau fi privite de cât ca o decădere. Așa s'a întîmplat și cu muzica. Această concepțiune îngustă a idealului nu ieste nici dreaptă, nici folositoare; prin iea înlănțuim originalitatea în producții și îngustînd cîmpul activității artistice, facem să se piardă multe talente. Dacă cine-va admirează tablourile lui Rafael, pentru ce să privească ca jă o stricare a gustului plăcerea ce poate cine-va simți privind o scenă din viața familiară bine închipuită? De la artă nu putem cere altă ceva de cât să nu lovească în moralitate, să nu servească la coruperea oamenilor. Nu trebuie să închidem într'un cerc îngust ceea ce prin natura sa ieste vast și feliurit! Dacă un feliu de producțiune place mai mult, înaltă mai mult sentimentele, nu urmează că alta să nu aibă valoare din alt punct de vedere, să nu placă altfeliu, și întru cât ieste perfectă în feliul său, nu poată fi privită ca o decădere. Aceste principii se aplică la ori ce artă: pictură, sculptură, muzică, artă dramatică, etc. In fine ca închiere Dl. Panu zice: Artistul trebuie să trăească din viața societății din care face parte, producțiile lui trebuă să fie vii și după cum viața societății ieste varieată, așa și producțiile să o reprezinte din deosebite puncte de vedere; se înțelege ieară-și că totul în armonie cu moralitatea și în scop de a lucră la perfecțiunea omului“.

Acestea mi se pare că au fost ideile desvoltate de Dl. Panu în conferința D-sale. Idei cu totul sănătoase și în legătură cu direcția nouă realistă, care a început a-și face loc în toate țerile civilizate. Nu putem să nu ne unim cu ideea D-lui Panu, că poetul și în genere artistul din vremile noastre trebuie să simtă într'insul ceea ce mișcă acuma lumea, să îmbrace în forme frumoase și perfecte idealurile timpului, să nu fie strein de chipul cum privește știința modernă lumea. De asemenea credem că după

teoria evoluțiunei, chiar arta care de la început fusese nehotărîtă, încurcată, unilaterală trebuie cu timpul să-și lărgească cîmpul și să ajungă așa de variată ca și fenomenele prezentate de societatea omenească.

Mumai o singură observație avem de făcut, anume ni s'a părut, că Dl. Panu a luat apărarea *cafelelor chantante*, ba chiar ne-a spus că toți oamenii de știință au rîs, cînd se propusese în camera franceză să se pună taxe colosale asupra acestor cafenele pentru a înfrîna oare cum corupțiunea. Ne mierăm și am fi dorit cel puțin să ne spună Dl. Panu, dacă aprobează libertatea fără de friu pentru tot felul de reprezentații din cafenelele în chestie. Mărturisim că pentru o asemenea libertate nu sîntem, căci știm că în asemenea cafenele se dau reprezentații de acelea cari cu siguranță întind cangrena corupțiunei sexuale asupra tuturor. Știți Dv. ce ieste „*la Gigue d'Eve*“ dacă nu știți să vă spue *Hector France* de la *Réveil*, care a fost de față la acest joc într'o *cafenea chantante* din Londra. Nu din ulița mare, nici din mijlocul orașului, ferească D-zeu, pudica Anglîteră nu putea să suferă asemenea scandale, ar fi fost prea *shoking*...: Intr'o camera se află bănci și o masă mare pe care se dă reprezentația. Privitorii se așază în bănci; vine o femeie, plătită pentru aceasta, bea mai multe păhare de bere sau de altă ceva pentru a se ameți, se sue pe masă și începe a jucă, încet încet se înfierbîntă începe a se desbracă încet încet și remîne în pielea goală și așa joacă dinnaintea publicului! *Hector France* ne descrie fizionomia plină de patime dobitocești a acestor bărbați cari privesc o femeie goală făcînd tot felul de mișcări dinnaintea lor.—Nu cred că Dl. Panu ar dă voie să se reprezinte la noi asemenea lucruri.

În cafenelele chantante de la noi se petrec lucruri, de asemenea destul de frumoase, se știe ce cîntece și ce gesturi și cu ce scop se fac toate acestea.

Cu altă ocazie vom dă oare care idee încă despre natura cafenelelor chantante din Paris, și cred că Dl. Panu n'a luat apărarea acestora. Negreșit pot fi compoziții ușoare, adecă *operele*, cari ar putea fi ascultate, dar în general succesul acestor compozițiuni vine numai de la aceea că ațiță pasiunile sexuale. În contra acestora sîntem și am dorî să piceară nu numai iele ci și toate cauzele cari le fac cu puțință.

Dar credem că Dl. Panu nu ieste de altă idee de cît noi și numai a trecut prea ușor asupra operetelor, fără să ne spue de cari operete anume vorbește, de aprobează unele din cele ce există, ori de apăra numai *genul* operetelor în general.—Ori cum ar fi, conferința D-lui Panu rumpe cu clasicismul și luptă pentru realism.

În 21 Februar Dl. Xenopol a ținut o conferință despre „*Muncă și petrecere*“. De la început ni se pare că programul conferențiarilor iese lipsit de unitate, ar fi trebuit ca conferințele din acest an să formeze un tot, să stabilească ceva. Să vedem înse despre ce a vorbit Dl. Xenopol.

Munca, zice D-sa, deși foarte feliurită se poate împărți în două feliuri: *muncă fizică și muncă intelectuală*. Munca curat fizică nu se află, dar sînt feliuri de muncă în cari predomină elementul fizic și acestora se poate da numele de *muncă fizică*,— Munca fizică fiind ocupația neîntreruptă a unui om, îl înjosește, prin aceea că-l împiedecă de a-și dezvoltă sentimentele, ideile și în general tot ceea ce deosebește pe om de celelalte animale; munca intelectuală (se înțelege că nu peste măsură, căci aceasta duce la nebunie, la sterilitate, etc, cum arată psihiatrii și cum se poate vedea în cartea lui *Iacobi* despre ereditate și selecțiune, despre care s'a publicat în „Telegraful“ un articol foarte însemnat) din contra înalță pe om.

După orî ce muncă urmează osteneală, adică pe de o parte energia nervoasă slăbește, iar pe de alta (în muncă fizică) chiar mușchii sufăr schimbări, cari îi fac să numai fie în stare a urmă neîncetat lucrarea; munca fizică ostenește mai tare pe om de cît cea intelectuală, căci cea dintăiu ostenește și sistemul nervos și mușchii, pe cînd cea din urmă ostenește numai creerii.

Mai ales în somn se repărează pierderile suferite prin muncă; dar acest mijloc nu iese singurul întrebuintat de om pentru acest scop. Pe lîngă somn, care iese numai de cît trebuitoriū, omul mai are un mijloc de repărare, de reînvișare a energiei nervoase—*petrecerea*. Petrecerea, ca și munca iese de două feliuri: fizică și intelectuală; cea dintăiu iese josnică, nepotrivită cu natura omului, cea de a doua din contra înalță și cu totul omească. Afară de acestea mai iese o petrecere mixtă, adică o petrecere amestecată cu o muncă de exemplu, jocul de cărți, etc.

Știind ce iese petrecerea și munca, rămîne de cercetat cari sîni mai potrivite cu natura omului. Omul deosebindu-se de animale prin inteligență și sentimente, se înțelege că munca și petrecerea intelectuală sînt cele mai potrivite cu natura lui, căci acestea sînt singurele, cari înalță și dezvoltă sentimentele și ideile, apoi mai zice Dl. Xenopol, munca intelectuală trebuie preferată, pentru că aduce mai mult cîștig.

Munca și petrecerea avînd așa de mare însemnătate, fiind în așa de strînsă legătură cu dezvoltarea omului, avem un instrument, prin care putem măsura gradul de cultură, de civilizație, la care un popor a ajuns, de pe muncă și petrecere putem cunoaște, care popor iese mai înaintat. Aplicînd această regulă la Romîni,

Dl. Xenopol află, că numai țăranii muncesc cu o muncă productivă că toți ceilalți trăim de pe spetele țăranilor; că munca țăranului ieste mai mult fizică, peste măsură de înjosoare, neîntreruptă și foarte reu resplătită. Productele muncii țăranilor sînt întrebuințate (nu de dinșii!) pentru a cumpăra obiecte de lux, de îmbrăcăminte și în general lucruri produse aiurea mai mult prin muncă intelectuală de cît fizică și plătite de noi (adecă de țăranii pentru noi) foarte scump. Așă de exemplu, zice Dl. Xenopol, o pălărie de damă se plătește cu o chilă de grîu sau și cu trei, etc.

Petrecherile țăranilor se reduc mai numai la una singură.— *Beția!* Beția ieste o necesitate, pentru că printr'insa uită țăranul de griji și de necazuri.

Beția nu-i o plăcere fizică, ci mai mult intelectuală, țăranul bea pentru a putea uită viața reală și a se mntă în lumea fericirilor! Nu urmează că beția ieste un bine și că ar trebui încurajată, ci că pricinile iei sînt mai adine așezate și mai însemnate de cît se crede. Ceea ce dovedește, că nu bea țăranul numai pentru iritația fizică a stomahului, ieste că toate popoarele, au cîte un feliu de mijloc pentru a se ameți, pentru a se îmbătă pentru a uită de lume și de relele iei. (Noi credem că și hrana rea, mămăliga face pe țăranii să se dea la beție, căci în adevăr stomahul trebuie ațitat pentru a putea mistui asemenea hrană, această idee o arată Moleschott în „*Kreislauf des Lebens*“.

Prin urmare nu va despărea beția de cît, cînd va despărea *mizeria țăranului* și a orî cărui *nenorocit*.

La tîrguri petrecerea cea mai obișnuită ieste *joelul de cărți*. Cine nu știe, cîți oameni nu-și petrec nopțile numai cu această ocupație? (Dl. Xenopol a uitat, orî n'a crezut de cuviință a spune că *dsfrînările sexuale* sînt de asemenea o petrecere la care se dau cu furie toți nenorociții, toți cei ce sufăr de mizerie etc.)

Fată cu munca și cu petrecherile poporului român, Dl. Xenopol zice, că ne înșelăm dacă-l socotim cult.

Apoi cercetează Dl. Xenopol, de unde vine îmboldirea la muncă și ne spune, că *Natura* a sădit în om această îmboldire, că *Natura* i-a zis să-și cîstige pînea în sudoarea frunței. De aice își explică Dl. Xenopol munca neîntreruptă chiar a acelora cari au cu ce trăi, a capitaliștilor și a altor feliu de bogătași (grozavă muncă!). Dl. Xenopol ne mai spune, că viața ieste ceva serios și că natura numai așa ne înșală la intrarea în viață arătîndu-ne-o ca un șir de jocuri și de petreceri de tot feliul. Dar dovada cea mai tare pentru seriozitatea vieții îi pare D-lui Xenopol *figura serioasă a celor morți*. Dacă moartea ieste serioasă, serioasă trebuie să fie și viața !!

Cam acestea sînt ideile arătate de Dl. Xenopol. Iată și ce avem de zis. Ni se pare că o conferință de felul acesteia trebuie să pricinuească un efect cu totul altul de cît a pricinuit. Lumea se zbuție de ris, cînd Dl. conferențiar spunea că *țeranul numai, muncește și că ne ține pe toți, că la țeran și copilul de 5 ani cunoaște ehinul și munca*. (Aice o cuconiță s'a îngreșat și a făcut mai multe sucituri ciudate pe scaun, pare că ar fi zis: „ce avem noi nevoie să auzim asemenea lucruri înjositoare! *că luxul nostru costă muncă crîncenă* etc)...

Apoi nu s'a înținat de ajuns în materie, nu s'a arătut, că și o muncă și cealaltă sînt vătămătoare, numai dacă trec peste oare cari margini și că munca fizică dacă deșadează pe țeran, îl deșadează numai din pricină că ieste prea multă și prea rcu plătită. Asemenea ne-a făcut, să no mierăm cînd am auzit spunîndu-ni-se că în streinătate lucrătorii au cite 7 sau 8 franci pe zi și că se plîng, numai pentru că nu le ajunge să cumpere covoare și oglinzi! Îmi pare reu, că trebe să risipesc această iluzie a D-lui Xenopol. Am arătut într'un articol din „Contemporanul“ intitulat „*Mizeria în Londra*“, cît se cîștigă pe acolo și putem asigura că numai rarî muncitorî privilegiați au cite 8 franci pe zi. Într'un număr viitorîu din „Contemporanul“ ne vom ocupa mai pe larg de acest punct foarte însemnat.

Ne-a părut foarte bine cînd am văzut pe Dl. Xenopol arătînd idei sănătoase asupra danțului, bine a făcut D-sa cînd a arătut că nu plăcerea de a face gimnastică duce pe tinerî la danț, cel puțin pe cei mai *experienți*. Numai trebea să apese mai mult asupra lucrului pentru ca să nu se găsasca oameni să ia lucrurile în alt înțeles, de cum a vroit oratoriul. Noi spunem limpede ideea D-lui Xenopol: *Danțul ieste corupătorîu, într'insul se caută iritații sexuale*. Nu-i vorbă că s'ar putea inchipui niște oameni ideali, cari ar avea intenții mai curate, dar noi vorbim de lucruri așa cum se petrec.

Ne pare reu de asemenea, că Dl. Xenopol, *atcu* bine cunoscut, ne vorbește de Natură așa că orî cine va crede că D-sa a vorbit despre Dumnezeu, numai l'a botezat cu alt nume —Apoi ce glumă curioasă ieste, cînd Dl. Xenopol ne spune că vieța ieste serioasă și ca dovadă ne aduce că morții sînt serioși!! Dar bine, D-le Xenopol, morții mai sînt *reci* și *șapeni* și *nesimțitori*, etc, oare să zicem că și vieța ieste rece, șapănă și nesimțitoare?!

Verax.

De spre așa numitul magnetism animal.

(sfârșit).

Nu trebuie înse să prelungim prea mult ațitarea cu scop de a înțepeni mușchii pentru că în asemenea caz s'ar putea paraliză mușchii respiratori, și persoana ar muri înădușită. Pentru a înțepeni mușchii iese de ajuns a frecă încet încet pielea de pe palmă din partea degetului celui mare. întâiu se înțepene mușchii brațului și într'un șir hotărît ceialalți mușchi.

Înțepenind unui mușchi putem face pe cei adormiți în somn magnetic, să stea în cele mai ciudate poziții ceasuri întregi.—Foarte ușor se poate ținea mai ales o isterică adormită în pozițiuni ciudate, dacă îi deschidem ochii de o dată.

În această stare de paralizie a celulelor din pătura cenușie senzațiunile tot au loc în centrele nervoase mai inferioare și provoacă fără știrea persoanei adormite acțiuni reflexe. Pentru a înțelege aceasta mai bine, voi aduce un exemplu: când mergem pe uliță adânciți în cugetări nu avem conștiința de lucrurile ce ne lovesc simțurile, cu toate acestea facem toate mișcările trebuitoare pentru a ne feri de trecători. Intocmai așa se petrec lucrurile cu persoanele adormite, cum am arătat mai sus, cu deosebire numai că la noi nu erau paralizate celulele din partea cenușie, ci absorbite într'o cugetare, care le făcea nesimțitoare pentru ațitările venite pe calea simțurilor. Dacă de exemplu începem a tropăi înaintea celui adormit, prin aceasta îl facem să se pună și iel la îmblat după noi, mai ales dacă de o dată îl tragem puțin de mână pentru a-l face să înceapă.

În asemenea experiențe putem trezi puțin partea paralizată și face pe adormit să creadă ori ce-am voi. Îl facem să-și uite numele și să creadă că are altul, să bea apă și să creadă că-i vin, etc.

Toate aceste experiențe au avut ocazie să le vadă mulți din cetitorii noștri cu ocazia reprezentațiilor lui

Donato, care pe lângă că lucră mai ales cu *femeu isterică*, numită *Lucilia*, dacă nu mă înșel, a adormit și pe unii din public.

Dr. Regnard în articolul citat aduce mai multe exemple pentru a demasca pe șarlatanii cari pretind a adormi prin voința lor. — După ce o bolnavă a fost de mai multe ori adormită, Dr. i-a spus să nu ieasă din odaie, că a magnetizat clamele de la ușă și în adevăr cînd a cercat să pună mîna pe clampă a dormit. — Altea i-a spus în glumă că în cutare zi la cutare ceas are s'o adoarmă și fără măcar să fi gîndit Dr. la dînsa, la ceasul hotărît a adormit. — Prin acest chip se explică cum adorm șarlatanii pe femeile cu cari dau reprezentații poruncindu-le numai să doarmă, sau zicîndu-le să bea niște apă magnetizată de dînșii, etc..

În toate cazurile numai imaginația persoanei joacă vre un rol.

Prin adormirea aceasta se poate aduce un ajutoriū hirurgiei, căci bolnavii adormiți nu mai sînt durere, ca și istericele de cari am vorbit mai sus, și se pot face operații ca și sub cloroform ori protoxid de azot.

Fenomenele de cari am vorbit în acest articol se observează și la animale. Iată cum adormea preotul Kirscher un cucuș: Luă cucușul îl punea pe o masă neagră. îl plecă așa ca să ajungă cu clobanțul la masă, trăgea începînd de la clobanț o linie cu crida și ținea pe cucuș, ca să se uite cîte-vă minute la linie. Apoi putea să-l lese slobod și cucușul nu se mișca, putea să-i smulgă penele, să-l împungă cu acul și cucușul stă ca mort. Această experiență mi se spune că a făcut'o și aici în Iași, Dl. Poni, profesorul de Chimie de la Universitate și în adevăr, ori cine o poate încercă.

Fenomenele explicate aici se cunoșteau de mult și au existat secte religioase, cari se serveau de feluri te mijloace pentru a cădea în asemenea stare de nesimțire. Dl. Dr. Regnard, ne spune de o sectă de maho

metană, din Algeria la cari se produce somnul magnetic prin sunete monotone repetate. Călugării de la muntele Athos se zice că ajungea la acest rezultat privind-și cît va timp buricul, etc.

Multe fapte de ale martitilor creștini sau mahomedani, de ale fachirilor indieni, etc, se pot explica prin ajutoriul așa numitului magnetism. Chiar faptul, cunoscut, că țigancele vrăjitoare de pe la noi reușesc a ameți până la atita pe femeile ce le întreabă încît nu mă știu ce fac și le dau orî ce cer, se pot de asemenea explica prin întrebuințarea unor mijloace, cari pot paraliza materia ceușie a crierului, pot face din femeea adusă în această stare un automat în mâinele vrăjitoareî.

I. Nădėje.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

X. CĂTRĂ Z.

În urma răspunsului ce am dat D-lui Z. prin Nr. 14, D-sa a venit la Redacție și a adus o întîmpinare foarte lungă, care s'a și publicat în Nr. 16.

Pentru a face lumină în privința chestiilor în discuție trebuie înnainte de toate să se limpezască despre ce se discută și ce părere are fie-care dintre noi. Bine s'a zis, că o chestie bine pusă ieste pe jumătate deslegată. Așa dar mă voiî încercă măî întăiî a deslegă pe jumătate chestiile în discuție.

Subsemnatul n'a zis că epigramele nepublicate, orî cele publicate sînt *rele*, ci numai că nu are drept autorul lor de a le crede perfecte în privința formei. În adevăr Dl. Z. zice în revașul care a pricinuit răspunsul meu din Nr. 14, că *cel puțin forma corectă nu se poate negă epigramelor Domniei Sale.*

Din acest punct de vedere n'are nici o însemnătate, osteneala ce-și dă Dl. Z. pentru a-mi dovedi, că greșelele ce-î atribuesc se află în alte poezii și chiar în cele publicate în „Contemporanul”. Vedeți înse, Dle Z. scriitorii de la Contemporanul n'au pretins nici o dată că poeziile lor sînt *corecte* în totul în privința formei.

Să vedem cum stă cu greșelele de accent și de sînt în adevăr greșeli. Cei drept sînt cum zice Dl. Z. o *autoritate* foarte necunoscută în materie de versuri, dar mi se pare că, dacă numai poeziile și autoritățile cunoscute în materie de versificație ca Dl. Z, de exemplu, ar putea judecă de bunătatea unor versuri, atunci ar fi greu de tot. Ieu unul fără multă paradă spun ceea ce cred că ieste bine. Socot, că n'ar trebui să se schilodească cu atîta usurință cuvintele, socot că ar trebui să se iea sama să nu găsim: *comedii, fèerii, Dùmnezeu, librării, recomand, învidiez, etc, etc..* Ori ce s'ar zice dar această accentuare stropșită lovește reu urechea și strică impresiunea ce căută poetul să ne producă. Oare-și cum ne pare că auzim vre un strein care neștiind românește, zice: *Domnùle, Dùmnezeu, pòrni, picior, etc..* Nu zic, că une ori, cînd ar fi greu a pune un cuvînt cu accentul potrivit, din pricină că ar strică ideea sau înțelesul, nu zic înse să nu se îngădue și asemenea accenturi greșite. Dar într'o epigramă de șese rînduri, cincî șese greșeli, mi se par cam prea numeroase. Puteți, Dv. D-le Z. să ne citați șute de axemple din poeziile noastre, cu aceasta nu veți dovedi de cît, ca poeziile citați și-au luat voie a face o mulțime de licențe. Dl. Lambrior în cursul D-sale despre versificație combate aceste licențe și le numeră ca greșeli, iar ca model de versificație corectă citează pe *Sorin* al lui Bolintineanu. A început a se face o reacțiune în potriua licențelor poetice de această natură, dovadă Dl. Macedonschi care a publicat un volum de poezii și care se hotărește a nu mai face greșeli de accent ca V. Alexandri în: „Domnul Stèfan viteaz mare“, ca Eliade în: „*Lacul coló* și revarsă *apèle*

lui dorminde“, orî ca Bolintineanu în: „*Austrul* le suflă coamele pletoase“ etc, etc.... Am citat pe Dl. Macedonschi, nu pentru că cred că D-sa a reușit, dar ca să arăt că poeții cei noi simțesc nevoea de a nu călca ușor peste accente.

D-le X. orî cum ar fi nu mă aștept să se găsească mulți cetitori cari să zică că *limpèdele izvor* poate să se cheme corect.

Să venim acum la explicarea formelor ca *Bolintineanu*, *Alexandrescu*, etc. Ieu zic că aceste forme sînt articulate după chipul popular și le pun pe aceeași linie cu formele *ursu*, *lupu*, etc. Și după cum în limba literară se zice, *ursul* (nu ursu), *lupul* (nu lupu), cred că ar trebui să se zică și *Bolinteneanul*, *Alexandrescul*, etc. Cred, că formele întrebuițate de *maniacii* din Bucovina (și din Transilvania; de nu vă supărați, vedeți un abonat al nostru de la Detunata din Ungaria, care se iscălește **Ión Pop Reteganul**) sînt bune și în potrivire cu felul limbei și că va trebui să facem ca dînșii. Mărturisesc că am fost împins în această discuție fără de voie. Nu știu prin ce minune, nici cine dintre corectori a pus *Driscul* în loc de *Driscu* și cînd m'am pomnit cu un întreg curs de articularea substantivelor proprii de Dl. Z. n'am avut alta de făcut de cît să-i arăt prin publicitate că se înșală. Ieu cred că în limba romîna de pe la noi s'a obișnuit a scrie *Popescu*, *Ionescu*, pentru că oamenii cu aceste nume de familie vorbind popular s'au iscălit așa cum le zicea toată lumea și fiind că s'a primit regula de a numi pe cinevâ așa cum se iscălește a trebuit să cităm pe unul care se iscălește *Alexandrescu* așa și nu altfel. Pentru a aduce în această privință o schimbare ar trebui ca acei ce au nume de familie din grupa de care ne ocupăm să înceapă a se iscăli cu *l* la urmă și atunci vrînd ne vrînd s'ar întinde obiceiul peste tot. Cum se va întimpla, așa cum cere natura limbei și analogia orî altfel nu putem ști.

Dl. X. crede înse, că dacă iese vorba de a nejuca

de a gîcitul formelor viitoare, atunci se va zice mai degrabă: *Ionesc, Vrîncean*, etc, de cît *Ionescu, Vrînceanu*, sau *Ionescul, Vrînceanul*, etc.—D-sa ne spune că în toată Daciaa lui Traian, (de ce nu și în Macedonia, D-le Z, fiind că ierai pe drum?) se zice *Ionescu, Vrînceanu*, etc. Să ne dea voe să ne îndoim, căci cum zice Dl. Lambrior într'un articol din Convorbiri, „*Indreptariu*“, cei de pe acolò ne spun ce vrom. Studii asupra dialectelor românești nu s'au făcut.

Prin urmare în această privință nu se vede că n'ași avea ieu dreptate să propun mai degrabă formele în armonie cu cele de la substantivele comune. Limba noastră literară nu-î încă așezată, Dl. Z. poate să creadă că forme, ca *lucrător, cărți*, etc, vor rămănea în limba literară ieu cred, că se va zice *lucrătorii, cărței*. Atît cuvintele cu accent shimonosit, cît și cele ca *lucrător*, mi se par spuse de un strein, care n'a învățat încă bine românește. Cît despre formele ca *Vrîncean, Ionesc*, da-ți-mi voe- D-le Z, a crede că nu se vor găsi romîni să le întrebuițeze. În adevăr le întrebuițază acei cari nu știu românește,

(*va urmâ*).

X.

1882 Februar 8/20
Botoșani.

Iubite Nădejde

Astăzi un prieten îmi atrase băgarea de samă asupra corespondenței „Contemporanului“ din ultimul număr. Ieră vădit că prietenul meu vedea în inițialele G. C. V. numele meu. Ieu însu-mi, cari alt-fel n'ași fi putut băgă de seamă, amintindu-mi de toți colaboratorii „Contemporanului“, am simțit o dureroasă *stringere de inimă*, gîndindu-mă, nu c'ași putea fi așa de mirsav în-sultat de vr'un nemernic calomniatoriu, dar numai că ași putea fi bânuit, pentru un scurt timp, fie de ce-î ce necunoscîndu-mă în-destul de bine, s'ar grăbi a întegră numele meu în acele inițiale, de altmintrele cu o aparență prea mare de coincidentă.

În zădar am căutat să-mi procur un număr din „*Literatorul*“, spre a cîștigă siguranța și a putea respinge o insultă ce ieu nu

pot merită, cînd în adevăr acele inițiale ar reprezintă numele meu. Mi-am amintit tot ce vr'o dată am publicat, dar mai cu samă, din cele trimise „Contemporanului“ mi-se pare numai *Ilusiile pierdute* au fost publicate. Cred c'aveți încă originalul manuscris. Ce puteam fură acolo?... Poate că în graba de a insulta pe un om onest, vr'un critic de la „Literatorul“ va fi luat *tesa*: *Si trist e timpul acela etc.*, drept parte întregitoare din corpul *bucăței*... *Ilusiile pierdute*: *Oh! fugiți, fugiți iluzii...* etc. Dar „Contemporanul“ știe că n'am dat'o ca atare. Și dacă, precum e obiceiul nu s'a făcut, nu s'a imprimat adecă *tesa* cu caractere mai mici (cum e și în original), cine n'ar fi observat că între *tesă* și corpul poeziei nu e o *continuitate* nici în exprimarea ideii nici în forma versului, în nemic; ceva mai mult, și poate aci e în cît-va și vina redacției că a prescurtat în *C...* numele scris sub acea *tesă*, adecă *Catina* [originalul]. Cînd am scris *Ilusiile pierdute*, avem în minte acele 6 versuri, și-mi amintesc a le fi găsit în colecția manuscrisă de un prieten, *dată ca aparținînd lui Catina*; chiar de n'ar fi așa, dar acea *tesă* nu mi-am apropiat-o ca a mea, și nici permit cui-va s'o creadă. În cît privește *Ilusiile pierdute* sînt propriile mele cugetări, și nu voiți permite nimăruî, nedesmițînd, să mi-o conteste. Mă mîer că redacția „Contemporanului“ a putut așa de ușor da crezămînt unor injurioase calomnii. Știu că-mi rămîne dreptul să mă apăr, dar, pînă atunci, o singură bănuială, un singur zimbet ironic pot face să singere inima unui om onest.—În toate cazurile am nevoie de o satisfacțiune, fie o rectificare, sau specificare din partea „Contemporanului“, fie o satisfacere impusă Literatorului a-mi da.

În cazul cînd, în adevăr inițialele G. C. V. ar reprezenta numele meu, rog redacția Contemporanului, ca, pe baza arătărilor, mele crezîndu-le suficiente, să răspundă în numele meu chiar [G. Costin Velle] cerînd satisfacerea justă Literatorului și apărînd prin aceasta onoarea insultată, pentru un moment, a unui om onest pe care redacția Contemporanului l'a crezut demn a figura între colaboratorii seî. În cazul cînd inițialele G. C. V. nu s'ar referi la mine, rog Redacția Contemporanului să specifice în cel mai apropiat număr că în adevăr în inițialele G. C. V. nu trebuie să se bănuiască numele G. Costin-Vellea precum s'au încercat se integreze unui cunoscuți ai miei puțin bine voitori.—Din articolul început de mine (Geograficariile) și ne continuat din cauză că n'am mai văzut apărînd începutul precum era anunțat, redacția Contemporanului s'a putut convinge de sinceritatea simțimentelor mele către plagtatori. Nu m'ași păta desmițîndu-mă singur.

In tot cazul și mai ales cînd redacția n'ar putea răspunde

în numele mieu, s'au cînd nu *Iluziile pierdute* ar fi în joc, te rog dragă Nădejde, procură-mi de urgență „*Literatorul*“ în chestiune chiar cînd ai avea un singur număr; ți-l voi trimite îndărăpt te rog însă *de urgență*. Dacă în adevăr trebuia înfierat plagiatul căci și ieu sînt între dușmanii acestui drum spre avere și decorații, dar și criticii calomniatori nu trebuie să rămîna ne pedepsiți.

Fiind că e prea mult timp până la aparițiunea viitorului număr a *Contemporanului*, trimite-mi de urgență o scrisoare lămuritoare. Mi-a făcut atîta reu astăzi această chestiune, în caz că ard de legitima dorință să fiu satisfăcut cît mai curînd. Deși mi s-a fost prea aspră redacția *Contemporanului*, poate fără să știe, în cazul cînd acele inițiale nu mă privesc, nespecificînd; și privindu-mă, prea ușor a dat crezămînt calomniei, totuși, sper, că va grăbi a-mi și da cuvenita satisfacere.—Din parte-mi, e liberă redacția a uză și de această scrisoare cum va crede mai bine.

G. Costin Vellea.

A P E L

BCU Cluj / Central University Library Cluj
pentru incendiații de la Fălciu.

Nenorocirile ce lovesc pe semenii noștri nu trebuie să ne lese nesimțitori. Oamenii trebuie să se simtă solidari și la nevoie să găsească nenorocitul tămăduirea suferințelor. Azi a lovit nenorocirea pe unii, mine pe alții și nici nu știm cînd ne va ajunge și pe noi. Să facem prin urmare, ce putem pentru incendiații de la Fălciu. Presa Bucureșteană și cea Ieșană au luat inițiativa. Iași s'a format un comitet compus din toți acei cari au bine voit a veni la apelul făcut de comitetul de inițiativă al Presei. Noi deschidem *listă de subscripție* și rugăm pe abonații noștri, să trimeată cît vor crede de cuviință la adresa noastră. Se va publică socoteala de sume primite și le vom înainta celor în drept.

S'a hotărît a se face o lotărie și la redacție se vor găsi bilete de vînzare, etc.

Credem că apelul nostru va fi auzit și că vom putea face ceva pentru nenorociții de la Fălciu.

Red. „*Contemporanului*“.